

Magyarország kisebbségi politikája

1933, gróf Bethlen István

- részlet -

AZ UTÓBBI IDŐBEN sok szó esett a képviselőházban és a sajtóban a kisebbségi politikáról; heves viták bontakoztak ki előtünk e kérdésről, amelyek utcai tüntetésekre is vezettek és sokhelyt ellenséges nyilatkozatokat és barátságtalan hangulatot váltottak ki a külföldön velünk szemben. Szóval a kérdés - amint mondani szokás - napirendre került.

Foglalkoznunk kell tehát vele. Kívánatos lenne azonban, hogy a felkeltett szenvedélyek lecsillapodjanak és a tárgyilagos szempontok kerüljenek felül, mert a kérdés szenvedélyektől fűtött légkörben való tárgyalása az országra semmi hasznot nem hozhat, sőt mérhetetlen kárt és ódiomot fog a fejünkre gyűjteni, amint ezt a múltban, sajnos mindig tapasztalhattuk. Ne felejtjük el, hogy egy évtizedekig folytatott alattomos rágalomhadjárat sikerrel ásta alá nemzetiségi politikánk jó hírnevét, s hogy ezen tudatos propaganda eredményeképpen mint más nemzetek elnyomói szerepeltünk hosszú ideig a világ közvéleménye előtt és hogy ez a propaganda ma sem szűnt meg, sőt a revízió iránti jogos törekvéseinket is azzal igyekeznek megghiúsítani, hogy ma is mint a nemzeti kisebbségek elnyomóit állítanak a világ elé. Sokak szeme előtt a külföldön ma is mint büntetett előéletűek szerepelünk, tehát az ilyenről hamar elhiszik, hogy visszaeső bűnös, vele szemben könnyen hitelt adnak a legképtelenebb vádaknak is.

Olyanokkal szemben tehát, akik ellenünk ilyen vádakot emelnek, a bosszúállással, a megtorlással, a heveskedéssel nem sokra megyünk; ellenkezőleg, azt a látszatot keltjük csak, hogy beléjük akarjuk fojtani a szót, mert okunk van leleplezéstől tartani.

Még kevésbé érünk célt a felháborodással, ha külföldi az, aki a vádlónak és az általa hangoztatott vádnak a védelmére kél, legfeljebb örök ellenségünkké tesszük, holott arról kellene meggyőznünk, hogy a felhozott vád alaptalan vagy túlzott.

Ezen a téren csak egy út vezet végeredményben célhoz, az tudni illik, hogy a felhozott vád alaptalan voltát tárgyilagos érvekkel és adatokkal cáfoljuk meg. Ha azonban van a felhozott vádban valamelyes tárgyi igazság - ha ez mégoly kevés is - a magunk hibáját, a magunk tévedését kell korigálnunk és kell jóvátennünk.

A jelen fejtegetéseknek célja az, hogy mai kisebbségi politikánkat objektív bíráló tárgyává tegyék és megállapítsák, hogy mentes-e minden tévedéstől és hogy vajon elmentünk-e a kisebbségi jogok kiépítése terén addig a határig, ameddig a jelenlegi magyar területen élő kisebbségek jogos igényei ezt szükségessé teszik anélkül, hogy ezzel a magyar állam egységét megbontanánk, vagy a többség jogait sértenénk. Megtettünk-e mindent ezen a téren, ami szükséges, hogy a tárgyilagos bírálatot elbírhassuk, sőt hogy magatartásunkkal kisebbségi sorsba jutott magyar véreinknek saját államukkal szemben támasztott igényeinek erkölcsi fundamentumot adjunk? Megtettünk-e mindent, hogy azoknak a testvéreinknek, amelyek egy évezreden keresztül Szent István birodalmában velünk együtt éltek és titkon ma is ide visszavágyanak, azt a megnyugvást biztosítsuk, hogy ha visszakerülnek, saját kultúrájuk és jogos nemzeti igényeik jobban lesznek biztosítva és jobban lesznek gondozva s ápolva, mint az a mostani uraik alatt történik? Megtettünk-e mindent, hogy bennük azt az érzést ébresszük, hogy a maximumát érhetik el majd NagyMagyarországon annak, amit ezen a téren adott helyzetükben egyáltalában élvezhetnek?

A lefolytatott viták és azok nyomán felébredt szenvedélyek sajnos arról tesznek tanúságot, hogy a magyar közvélemény ma sincsen tisztában azzal, hogy a békeszerződések által teremtett új

helyzetünkben milyen nemzetiségi politika felel meg leginkább érdekeinknek.

Milyen vezérelvek uralma alá kell azt állítanunk? Melyek azok a főszezpontok, amelyek benne döntők kell, hogy legyenek? Nincs tisztában vele közvéleményünk, hogy mi legyen a kitűzött célja ennek a politikának és hogy mik legyenek e politika eszközei. A nyilvánosság előtt hangoztatott nézetek meglehetősen zűrzavarról tesznek tanúságot e felfogásokban. Nincs e tárgyban kiforrt egységes magyar közvélemény, amely a kormányt és még inkább a kisebbségi kérdéssel hivataluknál fogva foglalkozó kormányzati közegeket irányítaná, aminek sajnálatos következménye ezután az, hogy a kormány, az adminisztratív és iskolai hatóságok, az egyházak és vezetők saját felfogásukat követve gyakran ellentétes intézkedéseket tesznek, illetőleg egymás intézkedéseit lerontják, aminek azután ismét félreértések, folytonos incidensek és súrlódások a következményei.

Részben ennek az állapotnak tulajdonítható az is, hogy azok, akik az így adminisztrált kisebbségekhez tartoznak, nincsenek tisztában a velük szemben követett intenciókkal, bennük is a bizonytalanság érzete kap így lábra, amely könnyen elkerülhető elégedetlenségnek válik viszont szülőokává. Az eszmék tisztázása szükségessé vált tehát, és így az egységes közvélemény kialakulása is nemzeti érdeknek tekintendő.

MINDENEKELŐTT meg kell abban egyeznünk, hogy semmiféle kisebbségi politikának nem lehet célja a közöttünk élő kisebbségeknek; elnemzetietlenítése, hanem ellenkezőleg, azt kell célul kitűznünk, hogy a kisebbségekben a hazához való ragaszkodás érzetét azzal is felébresszük és erősítsük, hogy nekik a közöttünk való boldogulást és életet nemzeti sajátosságaik feláldozása nélkül is lehetővé tegyük.

Az elnemzetietlenítés, az erőszakos elmagyarosítás a múltban sem volt soha a magyar nemzetiségi politikának kitűzött célja. Azzal pedig szintén tisztában kell lennünk, hogy ha az ilyen beállítás a múltban sem felelt meg a tényeknek, még kevésbé lehet igaz ma. De ha még ez is volna a célunk, ezt úgysem érhetnénk el, mert legkevésbé sem alkalmas a népiskolai vagy bármely iskolapolitika arra, hogy nemzeti kisebbségeket nemzeti mivoltukból kivetkőztessen. Ha bárhoz előfordult, hogy kisebbségek a többségbe beolvadtak, és ez gyakori eset, azonban éppen legkevésbé Magyarországon fordult elő, s ha mégis fennállott, úgy az egészen más erők befolyása alatt, más körülményeknek volt a következménye és nem az iskolapolitikának. Az, hogy Magyarországon; a nemzetiségek számarányukból az utolsó másfél évszázadban a magyarság javára lényeges veszteséget szenvedtek, amint azt Kovács Alajos, a magyar statisztikai hivatal kiváló elnöke kimutatta, szintén nem valamely mesterséges magyarosító politika sikerének a javára könyvelhető el, hanem természetes következménye volt az ezirányban folytatólagosan és állandóan ható faji és gazdasági erőknek; települési viszonyoknak, s belső vándorlási, valamint kivándorlási mozgalmaknak, amelyek a magyarságnak kedveztek és amelyeknek hatását még a bécsi, tudatosan magyarellenes nemzetiségi politika, s a külföldi közvélemény egy részének a magyar kormányok által túrt s kellően nem ellensúlyozott, Magyarországgal szemben agresszíven fellépő politikája s bizonyos nemzetiségi vezetők sem voltak képesek lerontani. Viszont minden olyan nemzetiségi politika, amely a kisebbségek nyelvének elnyomásával dolgozott, akár az iskolában, akár a közéletben vagy a gazdasági életben, mindenütt megbosszulta magát és ellenkező eredményt szült, mert hatalmasan felébresztette a kisebbségek nemzeti öntudatát, ellenhatást szült náluk.

Érthető ez és az emberi természet pszichológiájával könnyen magyarázható. A szunnyadó nemzeti öntudat, ha azt mesterségesen nem ébresztgetik, úgy az egyesnél, mint a népeknél, véglegesen is kialhatik, ha a körülmények ily folyamatra nézve kedvezőek, de ha folyton ébren tartják, a megindult folyamat megszakad és az ellenkező irányt veheti.

A háború előtti magyar nemzetiségi politika, eltekintve néhány botlástól, nem ebbe a hibába esett. Sohasem volt tudatos célkitűzése a nemzetiségek erőszakos megmagyarosítása és ha e kor nemzetiségi

politikája felett a nemrég megjelent két kötet politikai beszédemhez; írt; előszóban; bírálatot gyakoroltam, úgy ezen kritika rendjén az akkori kormányokkal szemben azt kifogásoltam, hogy engedték a magyarságot exponált nemzetiségi vidékeken számban, gazdasági erőben, politikai és szociális súlyban legyöngültni, engedték a magyar kisbirtokos osztályt elpusztulni, engedték, hogy a nemzetiségi politika vezetői agresszív tendenciával használjanak ki bizonyos, a magyarságra kedvezőtlen hatású gazdasági és szociális körülményt, és ezzel a magyar erők bukását tűrték el az egymás után következő kormányok éppen a legexponáltabb vidékeken, ahol azután a magyar pozíciókat egy szemfüles irredenta nemzetiségi politika őrszemei foglalták el. Így foglalták el Erdélyben a magyar birtokokat a bukaresti Albina bank által támogatott románok, így hálózták be Erdélyt irredenta román pénzintézetekkel, így telepítettek a románok mindenüvé mesterséges támogatással román iparost, kereskedőt, ügyvédet, orvost, szóval olyan intelligenciát, amelynek különben semmi gyökere sem lett volna, ha a hasonló foglalkozást űző magyarok, akik tudásban és kvalitásban különben hasonlíthatatlanul kiválóbbak voltak, ugyanakkor, ugyanabban a támogatásban részesültek volna a magyar kormányok részéről, mint amilyenben részesítette román konkurenseit a román politikai vezetés, mely tudatosan dolgozott az erőviszonyok megfontása érdekében a magyarság hátrányára.

Ez volt az a szemrehányás, amelyet a háború előtt húsz éven keresztül a kormányokkal szemben hangoztattam és amelyet most megismételtem, de nem az, hogy nem magyarosítunk meg mesterségesen minden román parasztot. Ilyen vádat sohasem hangoztattam. Az asszimilációs politikát mindig elítéltem, azt lehetetlennek tartottam mindig azon a nézetem voltam, hogy mesterséges eszközökkel egyetlen román sem fogunk sohasem megmagyarosítani, ellenkezőleg, az ilyen politika csak arra jó, hogy tőlünk nemzetiségeink teljesen elidegeníttessenek és ellenségeink karjába hajtassanak.

Ha az, amit az említett előszóban írtam, ennek ellenére külföldön sok helyütt abban az interpretációban részesült, mintha azon a nézetem volnék, hogy tűzzel-vassal kell megmagyarosítani mindenkit ebben az országban és a majdan hozzánk visszacsatolandó területeken is, aki nem magyar, úgy ezen nem csodálkozom. Végre is hozzá vagyunk már szokva ahhoz, hogy az ellenünk folyó propaganda ezen a téren ferdítésekkel és tendenciózus hazugságokkal boldogul. A Prager Presse vezércikkei, Dérer cseh miniszter úr fejtegetései a Pravo Lidu hasábjain, a Slovesky Dennik cikkei ékes tanúbizonyságai annak az unfair harcmodornak, amely az ellenfélnek olyan állításokat ad a szájába, amelyeket az sohasem mondott, hogy aztán e ferdítéseket pellengérré állíthassa. Sokkal inkább csodálkozom, hogy kivételesen egyes magyar lapok is hasonló hibába estek, és még azt a fáradságot sem vették maguknak, hogy ha már egyes mondataimat félreértették, a közreadott beszédekből, azok tartal mából nem győződtek meg, hogy azokban egy sor sincsen, amely az asszimilációs politika mellett szól.

Ha az erőszakos magyarosítás hiba lett volna a múltban, kétszeresen hiba lenne ma, amikor nemzetiségi politikánk adottságai, a nemzetiségi viszonyok, amelyek a mindenkori nemzetiségi politika feladatait előírják, egészen mások, mint voltak a háború előtt, nem szólva arról, hogy azóta lényegesen leegyszerűsült a helyzet.

MAGYARORSZÁG MEGCSONKÍTÁSA folytán nemzetiségi viszonyainkban gyökeres változás állott be abban a tekintetben, hogy a nem magyar ajkú polgártársaink száma a minimumra csökkent, úgyhogy Magyarország ma a legnemzetibb államok egyike Európában.

Nemcsak az a nagy változás következett be, hogy a mai Magyarországon a magyarság a lakosságnak 92%-át teszi ki, míg a háború előtti időkben csak 56%-át képviselte. A különbség az akkori és a mai helyzet között a következő pontokba foglalható:

1. mai nemzetiségeink egyikének sincs külön, territoriálisan összefüggő területe, hanem úgyszólván az egész ország területén szétszórva élnek;

2. nincsenek többé, mint a háború előtt, olyan nemzetiségeink, amelyek az ország határszélén lakván, határosak olyan állammal, amelyben az illető nemzetiség fajrokonai önálló állami életet élnek. Ilyenek voltak a háború előtt a románok és a szerbek, akikre éppen ebből kifolyólag a román és a szerb állam a legnagyobb vonzóerőt gyakorolta;

3. nincsenek többé irredenta érzelmű nemzetiségeink;

4. nemzetiségeink lelkiületére nem gyakorol többé befolyást a háború előtti bécsi politika, mely sohasem szűnt meg nemzetiségeinket a magyarság ellen kijátszani és ennek folytán nagy mértékben közrehajtott olyirányban, hogy nemzetiségeink lelkiileg elidegeníttessenek szűkebb magyar hazájuktól;

5. nincsenek a Csonka-Magyarország területén élő kisebbségeknek többé nemzetiségi alapon szervezett hatalmas nemzetiségi egyházai, mint amilyenek a román vagy szerb görög keleti nemzeti egyház, a román görög katolikus egyház, a lutheránus szász egyház voltak, amelyek ezeknek a nemzetiségeknek a magyar államon belül úgyszólván nemzeti önkormányzatot biztosítottak és amelyek kristályosodási pontul szolgáltak arra, hogy körülöttük ezen nemzetiségek szeparatista életének mindenféle olyan organizmusa fejlődjék ki, amely nemcsak arra volt hivatva, hogy gazdasági, kulturális és szociális téren az illető nemzetiségnek elkülönült életet adjon és különállást biztosítson mindentől, ami magyar, hanem arra is, hogy adott esetben támadó hadjáratot folytathasson a vegyesen lakott területeken minden magyar pozíció ellen. Ezek az egyházak és szerveik ezúton az előrsi szolgálatot is végezték a nagyromán és nagyszerb irredenta politika számára.

Ennek a politikának sikerén a pénzintézetek területileg megszervezett hálózata, a gazdasági egyesülések és szervek sorozata, a kultúregyesületek és intézmények, a nemzetiségi sajtó stb., szóval a nemzeti szervek egész tömege munkálkodott, amelyek többékevésbé a román nemzeti egyházak és a romániai kormány anyagi és erkölcsi vezetése, támogatása és útmutatásai szerint teljesítették hivatásukat. A Sagunák és hasonló egyházfejedelmek voltak az igazi nemzetiségi vezérek, ők jártak Bécsbe a császárhoz és paktáltak később a nemzeti párt vezetőivel együtt Luegerékkel és Ferenc Ferdinánddal a mi bőrünkre. A mi nemzetiségi politikánk vérszegény defenzívába szorult ennek következtében, azzal az előretöréssel szemben, amely évrőlévre hatványozott ütemben készítette elő a talajt Ferdinánd román király katonái számára. Annnyira ment ez, hogy abban az időben a román nemzetiségi politika vezetői hazug denúciánsnak bélyegeztek mindenkit, aki a való tényállást, mint például jómagam, felfedte. Ha a magyar kormány, végső türelmét vesztve, ezen akciók valamely korlátozására szánta el magát, üldözött mártíroknak állították be magukat az egész világ előtt, és így jutottunk a jóhiszemű külföld előtt az elnyomók hírnevéhez is. Ma ugyanazok, akik akkor a lehangosabbak voltak közülök az ország iránti ragaszkodásuk hangoztatásában és egyúttal a jogtalan üldözés kiszínezésében, nyíltan dicsekednek azzal, hogy már akkor összejátszottak Romániával. Ők az igazi nemzeti hősök, hangoztatják, megfélemlítve arról, hogy ezzel megdől minden vád, amelyet abban az időben nemzetiségi politikánk ellen konstruáltak, sőt ezzel maguk mutatják ki, hogy alapjában milyen elnéző és liberális volt ez a politika velük szemben. Elég ebben a tekintetben a vezető erdélyi román politikusok, mint Vajda, Maniu stb. nyilatkozataira utalni, akik azóta sok olyan árulásukat is leleplezték akkori hazájukkal szemben, melyet mi akkor nem is sejtettünk. Hasonló volt a helyzet a szerbeknél és a hazafias érzelmű ruthén népnél a balkánháború után, amikor; Oroszország az offenzívát szintén megindította ellenünk. Erről tett tanúbizonyságot a máramarosi schizma-pör, amely ezen akcióról rántotta le a leplet.

Ilyen állapottal szemben érthető, hogy a magyar nemzetiségi politika céljai mindenekelőtt defenzív jellegűek voltak. Az irredentizmus fékentartásra és lehető letörésére irányuló politika természetes következménye volt a reánk kényszerített önvédelmi harcnak. Azonban a memorandumpör, az úgynevezett replikapör a román kultúrligával szemben folytatott akciók stb., csak végső kényszerűségből vétettek fel, amikor már más út nem állott rendelkezésünkre.

Az igazi defenzív munkát azonban jórészt elmulasztottuk, amint arra fentebb már utaltam.

A hivatalos nemzetiségi politikán kívül, elismerem, hogy volt a nemzetiségi előretörés reakciójaképpen a magyar közvéleményben, de különösen a sajtóban egy irányzat, amely a magyarosítás politikáját sürgette, és ha időről-időre tett is egyik vagy másik kormány egy-egy intézkedést, amely koncesszióknak volt talán értelmezhető az ilyen követelésekkel szemben, ezeknek az életben abszolúte semmi jelentőségük nem volt, és valóban csak azzal voltak jellemezhetőek, amint ezt Tisza István is tette, amikor azt mondta, hogy az ilyen intézkedések a tyúkszemrehágással egyenlő értékkel bírnak. Hogy például az iskolapolitika terén nem követtünk el denacionalizáló politikát, annak leg- jobb bizonyítéka, hogy a románok kb. 3000 felekezeti iskolában még az ál- lamnyelvet is alig tanították, vagy csak a forma kedvéért. Sőt a tanítók között is még az utolsó időben is igen nagy számban voltak olyanok, akik az államnyelvet egyáltalában nem bírták, vagy nem kielégítően beszéltek. A mai nemzetiségi politikának, vagy a mostani terminológiával élve: kisebbségi politikának a feladatai és célkitűzései egészen mások kell hogy legyenek, éppen a viszonyok megváltozása következtében, mint a háború előtt. Ma nem kell az irredentizmus ellen küzdenünk; ma területi autonóm követelések az elszakadás érdekében nem állíthatnak fel ellenünk. Ma nincsenek szomszédunkban államok, amelyek területeket akarnának tőlünk elszakítani; ma nem terjeszkednek nemzetiségi egyházak közöttünk, amelyek a nemzeti szeparatizmusnak megtettesítő szervei volnának.

Kisebbségeink nagy tömegei, különösen a hazai németység, jóllehet, - hogy annak idején - jórészt germanizálásunk érdekében telepítették le közibénk, ma hű fiait a hazának és semmi magyarelles érzés nem él soraik között, csak azt követelik, hogy anyanyelvüket mi se nyomjuk el és engedjük őket német nyelvük élvezetében boldogulni. Kisebbségi politikánknak ilyen viszonyok között csak az lehet a célja, hogy kisebbségink szeretetét; és ragaszkodását; a hazához mindenképpen konzerváljuk, megőrizzük és lehetőleg fokozzuk.

Ennek a célnak elérésére két módszer szolgál, az egyik negatív, a másik azonban pozitív.

A negatív módszer védekezést, védelmet jelent minden olyan beavatkozás ellen, amely a hazai németység, lelkét, a hazai ideáloktól más, kívülálló ideálok és aspirációk, jobban mondva, illúziók felé irányítani alkalmas. Minden olyan propagandának ellen kell szegülnünk svábjaink között, amely külföldről azzal a céllal akarná a hazai németséget megmozdítani, hogy életében mindenáron elkülönüljön tőlünk az élet minden terén, a politikában, a gazdasági életben, szociális téren stb., külön szervezkedjék, még akkor is, ha erre semmi különös oka nincsen, és csak azért, hogy ezzel bizonyos nemzeti hiúsági momentumokat szolgáljon, másfelől, és ez látszik a főoknak, hogy egy külön intelligenciát; kreáljon, amelynek kizárólagos vezetése és irányítása mellett a németység kiszakadna nemzeti életünk közösségéből és közéletünk egyes kérdéseit nem az egész közös haza szemszögéből, hanem kizárólag, a maga szűk nemzetiségi érdekének látszögéből ítélné meg. Ha ez a propaganda sikerrel járna, ez nemcsak káros volna az országra, de káros lenne magára a németségre is. De ezen túlmenően semmivel sem biztosíthatna számára több kisebbségi jogot, mint amennyit a magyar nemzet ilyen propaganda nélkül is meg kell, hogy adjon és meg is fog adni, ha ez a káros propaganda mesterségesen nem szül érzelmi ellentéteket közöttünk.

Németország bizonyos körei, akik helyzetünket és a hazai németség helyzetét teljesen félreismerik, sajnos, úgy látszik, ezen dolgoznak.

ÉN ÉLETEMNEK LEGJAVÁT nemzetiségek által lakott területen éltem le és merem állítani, hogy nyelvhasználat és hazafiság két igen különböző dolog: merem állítani, hogy olyan nem magyar anyanyelvű emberek között, akik minden tanulmányukat magyar iskolában végezték, akik tökéletesen

beszéltek magyarul és talán szívesen is beszéltek nyelvünket, fajunk számtalan ádáz ellenségét tanultam megismerni, míg viszont a nép egyszerű fiai között, akik egy szót sem értettek magyarul, a magyar hazai iránti ragaszkodásnak és a magyarság szeretetének, s tiszteletének számtalan megható esetét tapasztaltam. A kettő között tehát nincs olyan összefüggés, mint amelyet sokan megállapítani szeretnének.

Szó sincs róla, az, hogy mindenki megtanulja és lehetőleg jól megtanulja az országban az államnyelvet, az az ország érdeke, de érdeke minden egyes polgárnak is, de állítom viszont azt is, hogy semmiféle országos, vagy magyar érdek nem szenved csorbát azáltal, ha a hazai német nyelv iskoláiban a német nyelv olyan mértékben érvényesül, amily mértékben azt a német kisebbség maga óhajtja és kívánja. És ne áltassuk magunkat azzal, hogy nem kívánja és hogy tiszta magyar iskolát óhajt. Lehet ilyen kivételes eset is, de gyakran ez az óhaj kívülről szuggerált kívánság. A legtöbb esetben, mondhatni, az esetek túlnyomó részében és különösen a háború óta a német polgár azt kívánja, hogy fia tanuljon meg magyarul is jól, de tanuljon meg írni, olvasni, számolni anyanyelvén is, s hogy szerezzék meg mindazt az ismeretet, amelyet a népiskola nyújthat. És miután legtöbb esetben ez csak úgy lehetséges, ha ezeknek az elsajátításánál, az előadásnál, a magyarázatnál, a gyermek anyanyelve is kielégítő mértékben érvényesül, az a kívánatos, hogy az oktatás ennek megfelelően rendeztessék be. Állítom, hogy semmiféle magyar hazafias érdek csorbát nem fog azáltal szenvedni, ha ennek az óhajnak eleget teszünk.

Az óvodák pedig készítsék elő a két nyelven való oktatást. Minden szűkkeblűség ezen a téren is teljesen elítélendő volna.

gróf Bethlen István, 1933